

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ**

**ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Матеріали IV Міжнародної
науково-практичної конференції**

16-17 листопада 2023 року

Київ 2023

УДК 332.36

Формування сталого землекористування: проблеми та перспективи : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16-17 листопада 2023 р.). Київ : Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2023. 290 с.

Видання містить матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Формування сталого землекористування: проблеми та перспективи». Тематика конференції відображає комплексність, міждисциплінарність і багатовекторність проблем формування сталого землекористування та інноваційних підходів до їх вирішення. У тезах доповідей учасників представлено технічні, організаційні, економічні, екологічні та соціальні засади забезпечення формування сталого землекористування.

Матеріали збірника будуть корисними для фахівців у сфері землеустрою, геодезії, картографії, містобудування, геоінформаційних технологій та ін.

The publication contains materials of the IV International scientific-practical conference "Formation of sustainable land use: problems and prospects". The theme of the conference reflects the complexity, interdisciplinarity and multi-vector nature of the problems of sustainable land use formation and innovative approaches to their solution. The participants' reports present the technical, organizational, economic, environmental and social principles of ensuring the formation of sustainable land use.

The materials of the collection will be useful for specialists in the field of land management, geodesy, cartography, urban planning, geographic information technologies, etc.

Матеріали подано в авторській редакції

Materials are submitted in the author's edition

Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту землекористування Національної академії аграрних наук України
(протокол № 11 від 23 листопада 2023 р.)

ISBN 978-617-8171-09-4

© Інститут землекористування НААН України, 2023
The Institute of Land Management of National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, 2023

СЕКЦІЯ 8.

МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ

Клиновий Д.В.

к.е.н., с.н.с., доцент

Інститут демографії та проблем якості життя НАН України

м. Київ, Україна

Петровська І.О.

к.е.н., с.н.с., доцент

Таврійський національний університет імені В.І.Вернадського,

м. Київ, Україна

СУТНІСНІ ОЗНАКИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ЯК ПРИРОДНО- РЕСУРСНИХ АКТИВІВ

Поняття «активи» по відношенню до природних ресурсів використовується відносно недавно. Сучасні тренди – інституціоналізація, капіталізація та децентралізація в управлінні природними ресурсами призвели до появи, наряду з устійненими економічними категоріями «природні ресурси» (natural resources) та «природний капітал» (natural capital), нової категорії – «природні активи» (natural assets). Уперше ці дефініції було детально розрізнено у, вже класичній на сьогодні, роботі Дж.К. Бойса, яка вийшла 2001 року у Массачусетському університеті і називалася «Від природних ресурсів до природних активів» (From Natural Resources to Natural Assets) [1] шляхом відокремлення поняття власне ресурсу із фізичними споживчими властивостями і активу, як інструменту, що приносить користь і створює цінності в системі економіки. У цій роботі було запропоновано й чотири базові стратегії для перетворення природних ресурсів на активи: інвестування – для її капіталізації; перерозподіл – для передачі природних активів від одних власників іншим; інтерналізація управління природними активами місцевими громадами й асигнування коштів публічного сектору – для встановлення прав для усіх громадян різних верств населення на ресурси відкритого доступу.

За наступні двадцять років поняття «природно-ресурсний актив» було розширено, деталізовано і доповнено новими ознаками, включаючи, зокрема, такі, як грошова оцінена вартість, спеціальний правовий статус юридично визнаного активу, урахування його у системі обліку активів тощо. Проте, очевидно, що дані положення вимагають осучаснення і розширення, зокрема – в частині систематизації ознак природно-ресурсних. На основі аналізу літературних джерел, нами запропоновано таку систематизацію сутнісних ознак природно-ресурсних активів, які дозволяють розглядати їх як об'єкти власності, обліку, управління, інвестування та господарської діяльності, які володіють

економічним потенціалом як джерела доходів, соціальних та екологічних ефектів для територіальної економіки (табл.1).

Для земельних ресурсів виключно важливою, з позицій залучення до господарського процесу і набуття ними ознак активів, є ознака їх ліквідності. Виходячи із відповідного поділу активів на ліквідні і неліквідні, земельні активи можуть розглядатися як значною мірою неліквідні, оскільки вони можуть бути конвертовані у грошову форму без втрати своєї вартості тільки протягом достатньо значного періоду часу. Потенційно земельні ресурси можуть набути ознак ліквідних активів за умов наявності розвинутого ринку земель і похідних від земельних фінансових активів.

Таблиця 1

Сутнісні ознаки природно-ресурсного капіталу як активу

Сутнісна ознака	Характеристика ознаки
Об'єкт власності	Ресурс (капітал) природно-ресурсного походження, що розглядається як благо, яке є майном, що має вартість, є об'єктом права власності та прирівняних до них прав для певного власника.
Об'єкт оцінки	Сукупність матеріальних і нематеріальних цінностей природно-ресурсного походження, які мають грошову оцінку, формування та використання яких призводить або може у майбутньому призвести до отримання суб'єктом господарювання економічних та інших вигід.
Об'єкт обліку	Основний і оборотний капітал природно-ресурсного походження як об'єкт обліку господарських засобів конкретного суб'єкта господарювання в грошовому вираженні, відображений у відповідній звітності на певну календарну дату.
Об'єкт управління	Контрольований суб'єктом господарювання і залучений до господарського обігу економічний ресурс (капітал) природно-ресурсного походження, що характеризується певною споживчою і міноюю вартістю та продуктивністю.
Об'єкт інвестування	Майнова цінність природно-ресурсного походження, сформована за рахунок інвестованого в неї капіталу шляхом вкладення засобів (витрат) у купівлю, поліпшення, відтворення та експлуатацію об'єкта інвестування, з метою отримання майбутніх доходів та інших (екологічних і соціальних) вигід.
Об'єкт господарської діяльності	Капітал природно-ресурсного походження як благо, яке має потенційну цінність, використання якого призводить до отримання економічних вигід (доходів), також соціальних та екологічних ефектів у майбутньому в результаті його залучення у господарську діяльність.

Складено авторами на основі загальних підходів, викладених у джерелах [2] та [3].

Важливою ознакою ліквідності природно-ресурсного активу у цьому випадку є або можливість його вільної купівлі у власність, або ж можливість вільної купівлі-продажу цінних паперів, пов'язаних з використанням активів у господарському обігу в результаті угод сек'юритизації.

Як видно з табл. 1, будь-якому природно-ресурсному активу є одночасно притаманними дві групи ознак. Так, перша група є притаманною йому як такому, що є природним капіталом, або ж прямо походить від природного капіталу і має в основі своєї доходності природні продуктивні сили. Другою групою ознак є базові ознаки активу, тобто господарського інструменту, який інституціоналізовано у господарський процес і який несе в собі мінову і споживчу вартість, і за його допомогою створюються нові цінності. При цьому права користування, привласнення доходу та капітальної вартості, право на безпеку тощо, в сучасних умовах є ключовими при перетворенні земельних ресурсів на повноцінні активи. Сказане, у свою чергу, вимагає вибудовування належної системи оцінок та обліку земель, як активів суб'єктів господарювання, удосконалення поділу природних ресурсів на групи за ознакою належності до ресурсів загальнодержавного та місцевого значення, розвитку ринків природних ресурсів та похідних від них фінансових активів, застосування механізмів сек'юритизації земельних ресурсів, поширення різноманітних форматів публічно-приватного партнерства у землекористуванні тощо.

Список використаних джерел

1. Boyce J.K. From Natural Resources to Natural Assets// New Solutions. A Journal of Environmental and Occupational Health Policy. 2001. Vol. 11(3). P. 267-288. URL: https://www.researchgate.net/publication/6591977_From_Natural_Resources_to_Natural_Assets DOI:10.2190/5QPY-TPE0-JP5W-5FJE (дата звернення 14.09.2023).
2. Камінська І.М., Дорош В.Ю., Ковальчук А.Ю. Активи підприємства: морфологічний аналіз категорії, склад та класифікація //Економічний форум. 2019. № 3. С. 136-143. URL: https://www.researchgate.net/publication/338029223_AKTIVI_PIDPRIEMSTVA_MORFOLOGIC_NIJ_ANALIZ_KATEGORII_SKLAD_TA_KLASIFIKACIA (дата звернення 14.09.2023).
3. Петруня Н.В. Концептуальні підходи до визначення сутності активів підприємств. Облік і фінанси АПК. 2011. № 1. С. 120–124. URL: <http://magazine.faaaf.org.ua/konceptualni-pidhodi-do-viznachennya-sutnosti-aktiviv-pidpriemstv.html> (дата звернення 04.09.2023).

Essential signs of land resources as natural resource assets

Abstract. The essential features of natural assets as objects of ownership, evaluation, accounting, management, investment and economic activity are revealed. The system features of natural resource assets are characterized, including legal status, economic and ecological value, economic return, ownership rights to the resource and to income, and asset management rights in the spatial economic system. There are formulated, characterized and detailed system characteristics that are inherent in the asset, and which must be mandatory for natural resources so that they become effective assets of the territorial economy, Land assets are characterized as tools of spatial development.